

บทที่ 1

บทนำ

1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เสรีภาพมีความสำคัญต่อสังคมและชุมชน เป็นคำที่มีหลายนัยขึ้นอยู่กับกาลเวลาการมองของผู้แสวงหา “เสรีภาพ” ในแง่ทางการเมืองแล้วย่อมมีความสำคัญด้านการใช้สิทธิ บางครั้งจึงมีการใช้คู่กันว่า “สิทธิเสรีภาพ” ดังนั้น เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นผู้แสวงหาข่าวสาร รวมทั้งความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ต่อประชาชน เสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารมีความผูกพันใกล้ชิดกับเสรีภาพของประชาชนในการได้รับข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยได้มีการยอมรับเรื่องเสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณามานานแล้ว

สื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารมากน้อยเพียงใด อาจพิจารณาได้จากเอกสารที่ระบุเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก เช่น รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งเอกสารรับรองสิทธิระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ เป็นต้น

สำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นระบบประธานาธิบดี เช่น สหรัฐอเมริกา ระบบรัฐสภา เช่น อังกฤษ, ประเทศไทย หรือระบบกึ่งประธานาธิบดี เช่น ฝรั่งเศส มีหลักสำคัญยิ่ง 2 ประการคือ ประชาธิปไตยเกิดจากเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชน ประกอบด้วย การเลือกตั้งทั่วไป

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย สื่อมวลชนจึงมีบทบาทอย่างสูงต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ สื่อมวลชนเป็นผู้แสวงหาข่าวสารและเสนอข้อมูลข่าวสารรวมทั้งความเห็นทุกชนิดทั้งทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ให้แก่ประชาชนเพื่อประกอบการวินิจฉัย

หรือตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องการเมือง นอกจากนั้น สื่อมวลชนก็มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจ สนใจต่อกิจการบ้านเมืองมากขึ้นและใช้สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติ อาทิ การแสดงประชามติ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น ฯลฯ อันเป็น ผลดีแก่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีเจตนารมณ์ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด

ในปัจจุบันการเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ที่มีผู้นิยมอ่านย่อมมีอิทธิพลและมีส่วนชักนำในการตัดสินใจของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างมากส่วน ด้านรัฐบาลหรือรัฐสภานั้น สื่อมวลชนก็มีบทบาทสำคัญในการเสนอข่าวสารเพื่อวินิจฉัยตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นความคิดเห็นของสื่อมวลชนไม่ว่าในรูปของหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ฯลฯ การเสนอข่าวสารทั่วไปรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่ผ่านสื่อมวลชนโดยการเขียน บทความหรือเสนอผลการลงคะแนนเสียงประชามติสถาบันต่าง ๆ จัดทำขึ้น ฯลฯ ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก ความต้องการ และความเห็นของประชาชนว่าเห็นด้วยหรือคัดค้าน รัฐบาลหรือรัฐสภาต้องนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจด้วยเสมอ

เสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารจึงมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกับเสรีภาพของประชาชนในการได้รับข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ กล่าวคือ ประชาชนในประเทศใดได้รับหลักประกันสิทธิเสรีภาพในการได้รับข่าวสารข้อมูลหรือการแสดงความคิดเห็นมากเท่าใด สื่อมวลชนก็ย่อมมีเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารอย่างกว้างขวางมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อจะได้เสนอข้อมูลความคิดเห็นให้แก่ประชาชนให้มากที่สุด

สำหรับประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับไม่ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารไว้โดยตรง แต่ได้มีบทบัญญัติที่ยอมรับเสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณาของประชาชนมาช้านาน นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ในจำนวนกฎหมายรัฐธรรมนูญ รวม 15 ฉบับ จะมีความแตกต่างในสาระสำคัญเล็กน้อย แต่จะบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพและการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนไว้ชัดเจนเปรียบเสมือนให้สิทธิเสรีภาพต่อสื่อมวลชนเช่นกัน โดยรัฐคาดหวังว่าสื่อมวลชนจะแสดงบทบาทภายใต้บังคับแห่งกฎหมายและรัฐธรรมนูญบางฉบับได้มีการระบุเสรีภาพสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ไว้โดยเฉพาะดังตัวอย่างกรณีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ที่ระบุไว้ในมาตรา 14 มีบท

บัญญัติเกี่ยวกับเสรีภาพของประชาชนชาวไทย หรือสื่อมวลชนมากขึ้นต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2475

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2538 ที่บังคับใช้ปัจจุบันได้ระบุสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน คือ

มาตรา 39 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์ อันเป็นการบั่นทอนเสรีภาพนี้ โดยไม่มีคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลกระทำมิได้

การให้เสนอข่าวหรือบทความในหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณา จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบ หรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยทั้งนั้น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้”

นอกจากนี้ก็มีกฎหมายบางฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายอาญาก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสวงหาข่าวสารไว้โดยอ้อม เช่น ในเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาท คือ มาตรา 329 ซึ่งเป็นบทบัญญัติยกเว้นให้การกระทำไม่เป็นการผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งผู้กระทำความผิดโดยสุจริตตามข้อยกเว้นที่ระบุไว้ในมาตรานี้เท่านั้น

การที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศไทยได้ให้การรับรองและคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการพูด การเขียน การพิมพ์ ฯลฯ ดังกล่าวข้างต้น ก็มีผลเท่ากับรับรองเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสาร และการเสนอข่าวสารให้แก่ประชาชนไปด้วยในตัว

นอกจากนี้การพิจารณาว่าสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารมากน้อยเพียงใด ก็จะต้องพิจารณาว่ารัฐบาลมีหน้าที่ต้องแจ้งข่าวสารต่อประชาชนประการใดบ้าง และรัฐบาลมีนโยบายในเรื่องนี้ไว้อย่างไร เพราะข่าวสารที่มีความสำคัญนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับทางราชการและสมควรแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารประเทศ อันเป็นการสอดคล้องกับระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่การใช้เสรีภาพต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมาย การเสนอและการรับรู้ข่าวสารนั้น จะต้องถูกจำกัดให้อยู่ในขอบเขตที่ไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ๆ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีและความมั่นคงแห่งชาติ

อนึ่ง แม้สื่อมวลชนจะได้รับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารอย่างกว้างขวางตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ในบางกรณีก็ได้มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับบางประการที่กำหนดวิธีการแสวงหาข่าวสารไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคต่อสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารเพื่อนำมาเสนอแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้เฉพาะการเปิดเผยข่าวสารของทางราชการ ซึ่งสื่อมวลชนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัด เพราะมีฉะนั้นแล้วอาจมีความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว จึงเป็นการปิดกั้นเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยปริยายและมีผลกระทบต่อการเข้าถึงข่าวสารทางราชการ

อย่างไรก็ตามรัฐบาลมีหน้าที่ต้องส่งเสริมเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารเพื่อนำไปเผยแพร่แก่ประชาชน และประชาชนจะได้นำข่าวสารข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมือง อันเป็นรากฐานสำคัญยิ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยรัฐต้องไม่ตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับบางอย่างขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดหลักเกณฑ์ในการให้ข่าวสารต่อสื่อมวลชนหรือห้ามการเผยแพร่ข่าวสารบางอย่างตามที่เห็นสมควร ซึ่งมีผลกระทบทำให้สื่อมวลชนไม่สามารถหาข้อมูลหรือแจ้งข้อมูลให้แก่ประชาชนได้ทราบ

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับหลายฉบับที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสารของสื่อมวลชน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่จำกัดการให้ข่าวสารแก่สื่อมวลชน เช่น

1.1 พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ได้กำหนดจรรยาบรรณทนายความในการให้ข้อมูลหลายประการในส่วนที่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาความลับของลูกความ ซึ่งทำให้สื่อมวลชนมีข้อจำกัดในการแสวงหาข่าวสารจากทนายความในเรื่องที่เป็นความลับของลูกความ

1.2 พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 ได้กำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมไว้หลายประการ โดยเฉพาะการรักษาความลับของผู้ป่วย ซึ่งสื่อมวลชนต้องเคารพข้อบังคับนี้โดยงดการแสวงหาข่าวสารในส่วนดังกล่าว

1.3 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวราชการ พ.ศ.2520 ได้กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจให้ข่าวราชการ ซึ่งทำให้การแสวงหาข่าวสารของสื่อมวลชนต้องถูกจำกัดไปโดยปริยายเพราะไม่อาจแสวงหาข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้โดยตรง

ฯลฯ

2. กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดมิให้สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสาร เช่น

2.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีในศาลซึ่งเป็น “การพิจารณาคดี”

2.2 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 ซึ่งห้ามมิให้ถ่ายรูปและห้ามมิให้หนังสือพิมพ์หรือนิตยสารลงรูปของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด

ฯลฯ

ปัจจุบันการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีอิทธิพลต่อกัน ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการสื่อสารมวลชนกับการพัฒนาอื่น ๆ ในสังคม นักวิจัยพบว่ามีสหสัมพันธ์อย่างสูง เช่น ถ้าคนมีฐานะดีขึ้น มีการศึกษามากขึ้น เดินทางมากขึ้น ก็จะอ่านหนังสือพิมพ์และฟังวิทยุมากขึ้น ในบรรดาผลโดยตรงและทันทีของสื่ออาจมีผลต่อบุคคลก็คือ การเปลี่ยนแปลงความตั้งใจ (Attention) ความสำคัญ (Significance) ข่าวสาร (Information) ทักษะ (Skill) รสนิยม (Taste) ภาพลักษณ์ (Images) เจตคติ (Attitudes) และการกระทำ (Action) ผลจากการวิจัยเชิงทดลองและเชิงสำรวจ ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจ รสนิยมและภาพลักษณ์ บุคคลปัจจุบันอาจเรียกได้ว่า เป็นบุคคลของการสื่อสาร การปฏิบัติการสื่อสารมวลชนได้เกิดขึ้นในหลายส่วนของโลก คนที่ทันสมัยคือคนที่อาศัยอยู่

ในสังคมที่เต็มไปด้วยข่าวสาร (High Information Society) คนที่ทันสมัยที่อาศัยอยู่ในสังคมเช่นนี้จะต้องการทางจัดระเบียบ วิเคราะห์หรือควบคุมข่าวสารจำนวนมากที่อยู่รอบตัวของตน

นอกจากนี้ การมีโอกาสได้รับข่าวสารการเมืองทั้งหลายอย่างเสรี (Free Flow of Information) เป็นโอกาสสำคัญ ในช่วงเวลา 50 ปีที่ผ่านมา สื่อมวลชนได้กลายเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ในการเชื่อมโยงสังคมมวลชนไว้ด้วยระบบข่าวสารสาธารณะ (Public Information System) ทำให้สังคมมวลชนรวมตัวอยู่ได้อย่างมีเอกภาพ (สมควร กวียะ, 2536 : 85)

สื่อมวลชนเป็นองค์กรหรือสถาบันที่มีบทบาทและหน้าที่หลัก ในการให้บริการข่าวและสารสนเทศแก่สาธารณชน หรือประชาชนจำนวนมาก จึงมีทั้งผลดีและผลร้ายต่อสังคม บ่อยครั้งที่สื่อมวลชนมีเจตนาดีต่อสังคมเล็ก แต่จะส่งผลร้ายต่อสังคมใหญ่ เช่น กรณีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่สนับสนุนรัฐบาลเผด็จการ หนังสือพิมพ์ที่ปกป้องผลประโยชน์ กลุ่มธุรกิจที่เอารัดเอาเปรียบประชาชน สถานีโทรทัศน์ที่ออกอากาศโฆษณาสินค้าที่เป็นพิษภัย เป็นต้น

คำว่า "เสรีภาพ" มักใช้ควบคู่กับคำว่า "สิทธิ" คือ "สิทธิเสรีภาพ" พอจำแนกความหมายที่แตกต่างกัน เสรีภาพ" ความหมายทางกฎหมาย หมายถึง อำนาจของคนเราที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง ที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ อันไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ส่วน "สิทธิ" หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย และมักจะมีการสัมพันธ์กับ "หน้าที่" ซึ่งหมายถึงความชอบธรรมในทางเป็นความผูกพันให้บุคคลตกอยู่ในสถานะที่จะต้องกระทำ หรืองดเว้นการกระทำหรือยอมให้เขากระทำการ เพื่อให้เป็นไปตามผลประโยชน์อันชอบธรรมของผู้อื่น นอกจากนี้เสรีภาพกับความรับผิดชอบต้องไปด้วยกัน

ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2536) คำว่า "รับผิดชอบ" คือ ยอมตามผลที่ดีหรือไม่ดีในกิจการที่กระทำไป แต่ทว่าในทางกฎหมายมักจะใช้ว่า "รับผิดชอบ" ซึ่งเป็นการรับผิดชอบในแง่กฎหมาย คือ เป็นความรับผิดชอบที่ผู้กระทำความผิดจะต้องยอมความกันได้ แตกต่างกับความรับผิดชอบในทางการเมือง ความรับผิดชอบในทางสังคม หรือในทางศีลธรรม (สมควร กวียะ, 2536 :91)

ความรับผิดชอบทางสังคม ต่างกับความรับผิดชอบโดยตรงที่ว่า เป็นความรับผิดชอบที่มีได้เกิดขึ้น เพราะว่ามีกฎหมายบังคับอยู่ เป็นความรับผิดชอบตามเหตุ ที่เป็นสมาชิกของชุมชน หรือสังคมประเทศ ดังนั้นความรับผิดชอบต่อสังคม คือ สภาพหรือลักษณะนิสัยของการยอมรับหรือยอมตามในผลที่ดีหรือไม่ดีใน เหตุการณ์หรือกิจที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้กระทำ หรือจะกระทำต่อสังคม

อนันต์ ณะโสธร ระบุว่า สื่อมวลชนในประเทศไทยประสบปัญหาการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน (Freedom of Press) ในการรับรู้ข่าวสาร (Right to Know) โดยเฉพาะทางราชการที่ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างเสรีเด็ดขาด ยังเป็นเสรีภาพตามขอบเขต เพราะหากใช้เสรีภาพเกินขอบเขต ย่อมก่อให้เกิดความวุ่นวาย อาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (อนันต์ ณะโสธร, 2535 : 23)

อนึ่ง ความมั่นคงแห่งชาติในที่นี้ หมายถึง การธำรงรักษาประเทศชาติให้ดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัย มีเอกราชอธิปไตยมีความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ ทางเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา นอกจากนี้การที่สื่อมวลชนเสนอข่าวและสารสนเทศ จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งอยู่เหนือสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน

สำหรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ ข้อ 11 ได้บัญญัติว่า ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอด และที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ และโดยไม่คำนึงถึง “เขตแดน”

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนไทยมีปัญหาเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวสารทางราชการ เนื่องจากข้อจำกัดในข้อกฎหมายที่สำคัญ อาทิ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายพิเศษอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งได้บัญญัติขึ้นมาในลักษณะเฉพาะและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อเสรีภาพในการแสวงหาหรือรับรู้ข่าวสารราชการของสื่อมวลชนไทย เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและสังคมด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีกับความมั่นคงแห่งชาติ ทำให้เป็นข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพการรับรู้ของสื่อมวลชน

2 ปัญหาการวิจัย

การวิจัยสิทธิในการรับรู้ข่าวสารราชการของสื่อมวลชนไทย มีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ คือ เสรีภาพของสื่อมวลชนในประเทศไทยที่จะเข้าถึงข่าวสารของทางราชการได้มากนักน้อยเพียงใด ตลอดจนเป็นตัวแทนของประชาชนหรือทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐหรือรัฐบาลกับประชาชนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายของรัฐที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงใด

3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากฎหมายและนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันในการรับรู้ข่าวสารของทางราชการ

4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญ รวม 15 ฉบับ โดยเน้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2538 ประมวลกฎหมายอาญาและแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและแพ่ง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517 ทั้งนี้รวมถึงนโยบายแห่งรัฐและระเบียบราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน และสิทธิการรับรู้ข่าวสารทางราชการของประชาชน

5 นิยามและคำศัพท์

5.1 สถาบันสื่อมวลชน หมายถึงสถาบันของสื่อที่เผยแพร่ถึงมวลชน มีบทบาทเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชน มีหลักประกันด้านเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและรับรู้ข่าวสาร เป็นตัวกลางระหว่างสถาบันรัฐกับประชาชน

5.2 การสื่อสารมวลชน หมายถึง การทำการสื่อสารด้วยเครื่องมือทางเทคนิคจากแหล่งข่าวสารหนึ่งไปถึงผู้รับข่าวสารจำนวนมากหรือมวลชน และไม่เป็นการส่วนตัว สื่อมวลชนที่ศึกษาประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

5.3 เสรีภาพของสื่อมวลชน หมายถึง เสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการรับรู้ข่าวสาร

การเสนอความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ข้อเท็จจริงใด ๆ โดยความยุติธรรมอย่างเสรี และควบคุมโดยรัฐบาลให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

5.4 สิทธิการรับรู้ข่าวสาร หมายถึง สิทธิพื้นฐานในการรับรู้ข่าวสารจากแหล่งข่าวสารทุกแหล่งอย่างเสมอภาคกัน ตลอดจนการเข้าถึงนโยบายของรัฐหรือนโยบายของรัฐที่จะควบคุมดูแลป้องกันหรือจำกัดหรือคุ้มครอง หรือให้หลักประกันการรับรู้แหล่งข่าวสาร ซึ่งเน้นด้านพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการและนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวกับสิทธิการรับรู้ข่าวสาร

5.5 รัฐ หมายถึง ประเทศไทย

6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

6.1 เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มนโยบาย ระบบกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนในสิทธิการรับรู้ข่าวสารทางราชการ

6.2 เพื่อให้แนวทางการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสื่อมวลชนและการปรับปรุงระบบของสื่อมวลชนในประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย